

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Petra Průchy a soudců Mgr. Jany Brothánkové a JUDr. Tomáše Langáška v právní věci žalobce: **J. P.**, proti žalované: **Obec Seč**, se sídlem Seč č. 17, Ústí nad Orlicí, proti rozhodnutí žalované ze dne 20. 11. 2013, č. j. 106/2013, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 8. 1. 2015, č. j. 52 A 123/2014 – 37,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Žalované **s e n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení případu

Včas podanou kasační stížností žalobce brojí proti výrokům I. a II. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále „krajský soud“) ze dne 8. 1. 2015, č. j. 52 A 121/2014 - 37 (dále „napadené usnesení“). Výrokem I. napadeného usnesení krajský soud zamítl návrh žalobce na přiznání osvobození od soudních poplatků, výrokem II. zamítl návrh žalobce na ustanovení zástupce z řad advokátů a výrokem III. vyzval žalobce k zaplacení soudního poplatku za žalobu proti nečinnosti žalované ve výši 2.000 Kč ve lhůtě do 3 dnů od právní moci usnesení.

V **napadeném usnesení** krajský soud dospěl k závěru, že u žalobce existují zvláštní okolnosti, na základě kterých je namístě výjimečně využít oprávnění k soudnímu uvážení a osvobození od soudních poplatků mu nepřiznat. Těmito zvláštními okolnostmi je povaha sporů, jež žalobce v poslední době v mnoha případech vede, přičemž k nim patří i nyní projednávaná věc. Tyto spory se týkají poskytování informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále „informační zákon“). Některé ze žalobcových žádostí jsou bizarní až patologické. Jednání žalobce, kdy adresoval velké množství žádostí o informace obci Seč, jež nemá stále zaměstnance, vyústilo v rezignaci všech členů zastupitelstva. Tyto spory nejsou takového charakteru, aby měly vztah k podstatným okolnostem žalobcovy životní sféry. Netýkají se, a to ani nepřímě, žalobcova majetku, životních podmínek či jiných podobných záležitostí. Jde naopak o spory vyvolané žalobcovým zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí. V případě žalobce se jedná o svévolný a šikanózní postup, který soudní ochrany nepožívá. Soud zdůraznil, že žalobce má plné právo takové spory vést, není však důvod, aby náklady na vedení takových sporů hradil stát (daňoví poplatníci) formou osvobození od soudních poplatků. Osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím osobám vést bezplatně spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby těm, které nemají dostatek prostředků, a přitom je na místě, aby soudní spor vedly, nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně; o takový případ se však v dané věci nejedná. Žalobcovy osobní poměry mu v přístupu k soudu nebrání, neboť spolu se svojí manželkou mají měsíční příjem ve výši 20.498 Kč (oba jsou příjemci starobního důchodu), vlastní byt v P. a dům s pozemky v B. u L. Žalobce tedy podle závěru soudu není nemajetný.

Jelikož soud neshledal důvod pro to, aby žalobce osvobodil od soudních poplatků, nemohl mu ani ustanovit zástupce z řad advokátů, proto výrokem č. II. tohoto usnesení jeho návrh zamítl. Nadto shledal, že odbornou pomoc žalobce zjevně nepotřebuje, neboť jakožto zkušený žadatel o informace a účastník řady řízení je evidentně schopen se orientovat v relevantní právní úpravě. Výrokem č. III. usnesení soud vyzval žalobce k zaplacení soudního poplatku a poučil jej o následcích jeho nezaplacení.

Napadené usnesení bylo žalobci doručeno dne 22. 1. 2015. Na výzvu k zaplacení soudního poplatku žalobce nikterak nereagoval, a proto krajský soud usnesením ze dne 29. 1. 2015, č. j. 52 A 123/2014 - 46, řízení o žalobcově žalobě na ochranu proti nečinnosti zastavil (i toto usnesení žalobce napadl kasační stížností; řízení je u Nejvyššího správního soudu vedeno pod sp. zn. 5 As 42/2015).

V **kasační stížnosti** žalobce (dále též „stěžovatel“) uvádí, že rozhodnutí krajského soudu o neustanovení advokáta a neosvobození od soudních poplatků je pro něho překvapivé, protože v dřívějším případě tentýž soud rozhodl zcela opačně. Stěžovatel uvádí, že na krajský soud se se žalobou obrátil za účelem ochrany svých práv, až když mu ochranu jeho práv neposkytly orgány veřejné správy. Na soudy se celá dlouhá léta neobracel a možnosti požádat o ustanovení advokáta a osvobození od soudních poplatků nezneužíval. Nejedná se tedy nyní o šikanózní postup. Odmítá též, že by jeho návrhy nemohly být zjevně úspěšné, což by mohlo zavdat příčinu k nepřiznání osvobození od soudních poplatků. Také brojí proti závěru, že se nejedná o spory zasahující do jeho životní sféry, právě naopak, od počátku se jedná ze strany představitelů žalované o útoky proti jeho osobě, o neoprávněné zásahy do jeho ryze osobní životní sféry, o úmyslné

pokračování

obviňování stěžovatele z páchaní protiprávní činnosti apod. Jedná se sice o spory týkající se poskytování informací, avšak nejde o spory, které by měly šikanovat či paralyzovat činnost žalované. Stěžovatel má naopak za to, že je to žalovaná, kdo úmyslným odmítáním jeho žádostí vyvolává spory, aby mu znemožnila přístup k předmětným informacím soudní cestou. To dokládá citací rozhodnutí Krajského úřadu Pardubického kraje, kterým krajský úřad nejen zrušil rozhodnutí žalované ze dne 21. 5. 2014, č. j. 79/2014, a věc vrátil žalované k novému projednání, ale též v něm uvedl, že žadatel žádá o informace týkající se jeho osobní sféry a sféry jeho rodiny; žalovaná nedoložila, že by se jednalo o šikanózní požadavky. Stěžovatel popisuje též svou majetkovou situaci a upozorňuje na to, že má velké náklady z důvodu snahy o ochranu svých práv a oprávněných zájmů, a to zejména v důsledku vedení soudních sporů se správními orgány, přičemž odkazuje na nemalé částky, které je nucen měsíčně vynaložit ze svého starobního důchodu jak za soudní poplatky, tak za kopírování potřebných písemností. S ohledem na výše uvedené stěžovatel také požaduje, aby mu byl ustanoven zástupce a aby byl osvobozen od soudních poplatků i v řízení o kasační stížnosti. Dále v kasační stížnosti uvádí řadu skutečností nesouvisejících s napadeným usnesením, ale směřujících spíše do věci samé, jejíž posouzení není předmětem řízení o této kasační stížnosti (což si ostatně sám uvědomuje na str. 13 kasační stížnosti). Ze strany správních orgánů podle žalobce dochází k celé řadě porušení zákona. Správní orgány svou neochotu poskytnout požadované informace pouze účelově odůvodnily pošpiněním osoby stěžovatele a de facto mu navždy odepřely právo na informace. Svá tvrzení stěžovatel doložil několika přílohami.

Žalovaná ve svém **vyjádření**, které zasílá jako univerzální ke všem žalobám stěžovatele, uvádí, že se na podání stěžovatele snažila vždy reagovat řádně, nicméně množství stěžovatelových žádostí je nezpracovatelné. Z tohoto množství je zřejmé, že stěžovateli nejde o informace, ale o úplné zahlcení žalované. Proto žalovaná považuje jeho písemnosti za šikanu, což bylo potvrzeno i rozhodnutím Krajského úřadu Pardubického kraje sp. zn. KrÚ 54790/2014. Žalovaná žádá o zabránění jakéhokoliv styku stěžovatele, který nemá k žalované žádnou vazbu, protože jeho stížnosti a vyhrůžky, které začaly již v roce 2011 za působení minulého zastupitelstva, které z důvodu písemné šikany a zahlcení od stěžovatele celé rezignovalo, a též za doby **správce obce, JUDr. Jana Šťastného**, tak i za krátké období nového zastupitelstva (od listopadu 2014), neustávají. Jejich frekvence neubývá a přibývají k tomu spory u správních soudů. Šikanózní podání stěžovatele brání žalované v řádném fungování, neboť nemá žádného zaměstnance a administrativní úkony vykonávají pouze neuvolnění zastupitelé. Jako přílohu zaslala žalovaná seznam 99 podání stěžovatele, která jí byla adresována od roku 2011. Šikanózní charakter postupu stěžovatele žalovaná ilustruje citacemi ze zmíněných podání.

II. Posouzení Nejvyšším správním soudem

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného usnesení (§ 106 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „s. ř. s.“), a je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadené usnesení vzešlo (§ 102 s. ř. s.). Další z podmínek řízení před Nejvyšším správním soudem je dle § 105 odst. 2 s. ř. s. povinnost stěžovatele být zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo

člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie, a dále povinnost zaplatit soudní poplatek za kasační stížnost [§ 2 odst. 2 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích“) a Položka 19 Sazebníku poplatků, který tvoří přílohu tohoto zákona]. Spolu s kasační stížností stěžovatel požádal o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce z řad advokátů pro sepsání kasační stížnosti. Nejvyšší správní soud v posuzované věci ale nepožadoval ani zaplacení soudního poplatku, ani zastoupení advokátem pro řízení o kasační stížnosti. Za situace, kdy je předmětem přezkumu usnesení, kterým nebylo stěžovateli přiznáno osvobození od soudních poplatků, by totiž trvání na podmínce uhrazení soudního poplatku či na podmínce povinného zastoupení znamenalo jen další řetězení téhož problému (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 - 41, č. 486/2005 Sb. NSS a rozsudek č. j. 1 Afs 65/2007 - 37 ze dne 24. 10. 2007 všechna rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz).

Nejvyšší správní soud předně uvádí, že skutkově i právně téměř zcela shodný případ byl ve vztahu ke stejnému stěžovateli řešen v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 3. 2015, č. j. 2 As 24/2015 - 52. V této věci Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost stěžovatele, neboť dospěl k závěru, že krajský soud postupoval správně, když stěžovateli nepřiznal osvobození od soudních poplatků a ani neustanovil zástupce z řad advokátů.

Kasační stížnost **není důvodná.**

Osvobození od soudních poplatků představuje procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživé finanční situaci, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Podle ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti.

Krajský soud nepřiznal stěžovateli osvobození od soudních poplatků ze dvou důvodů. Za první důvod považoval krajský soud povahu sporů, které stěžovatel vede s žalovanou a jinými institucemi. Postup stěžovatele krajský soud vyhodnotil jako šikanózní výkon práva, který si osvobození od soudních poplatků nezasluhuje. Jako druhý důvod v závěru napadeného usnesení krajský soud uvedl, že stěžovatelovy osobní a majetkové poměry mu v přístupu k soudu nebrání. Po provedeném posouzení stěžovatelem předložených podkladů k žádosti o osvobození od soudních poplatků se Nejvyšší správní soud se závěry krajského soudu ztotožnil.

pokračování

Nicméně Nejvyšší správní soud považuje pro posouzení žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro řízení před krajským soudem za zásadní právě majetkové poměry stěžovatele. Povaha jím vedených sporů se nabízí jako rozhodný důvod teprve tehdy a tam, kde by majetkové poměry žalobce byly shledány jako nedostatečné. Jelikož krajský soud posuzoval oba uvedené důvody, a pouze je jinak hodnotil z hlediska jejich důležitosti, nejedná se o vadu řízení. Nehledě k tomu, že v posuzované věci by každý z těchto důvodů mohl obstát samostatně. Buďto by to byly dostatečné majetkové poměry stěžovatele, nebo pro případ zjištění nedostatečných majetkových poměrů by to potom byla povaha sporů, které stěžovatel vede se žalovanou.

K posouzení majetkových poměrů Nejvyšší správní soud uvádí, že z listin předložených stěžovatelem lze zjistit, že žije ve společné domácnosti s manželkou, jejich společný čistý měsíční příjem činí 20.498 Kč (oba jsou starobní důchodci) a spolu vlastní byt v P. a dům s pozemky v B. (u L.). Stěžovatel soudu předložil také výpis z běžného účtu jeho manželky, paní T. P., za období od 1. 5. 2014 do 31. 5. 2014, s konečným zůstatkem 15.695 Kč. Z uvedeného výpisu však plyne, že na tento účet je zasílán pouze starobní důchod manželky stěžovatele (došla platba ze dne 6. 5. 2014). Je tak evidentní, že stěžovatel je buď majitelem jiného účtu, na který je zasílán jeho starobní důchod, nebo je mu starobní důchod vyplácen v hotovosti, nicméně z předložených listin není patrné, jak je s těmito prostředky naloženo. Lze však s určitostí říci, že starobní důchod stěžovatele činí částku ve výši 12.026 Kč (doloženo oznámením České správy sociálního zabezpečení). Nejvyšší správní soud připomíná svou dřívější judikaturu (srov. rozsudek č. j. 4 Ans 3/2005 - 148 ze dne 23. 2. 2006; rozsudek ze dne 29. 8. 2008, č. j. 4 Azs 53/2008 - 72), v níž dospěl k závěru, že i stěžovatel, u nějž měsíční příjem jeho domácnosti činí 11.086 Kč, nesplňuje podmínku nedostatku prostředků, resp. že tutéž podmínku nesplňuje stěžovatel, který aktuálně disponuje finančními prostředky ve výši 10.000 Kč. Z uvedeného je evidentní, že stěžovatel (jeho domácnost) disponuje částkou vyšší, než byla posuzována v uvedených případech.

Při zkoumání existence předpokladu nedostatku prostředků je potřebné zdůraznit, že je to právě účastník řízení, koho zatěžuje jak břemeno tvrzení, tak i břemeno důkazní. Pokud chce tedy být ohledně své žádosti o osvobození od soudních poplatků úspěšný, musí jednak uvést, v čem spatřuje svůj nedostatek prostředků, který, dle jeho názoru, vede k tomu, že nemůže soudní poplatek uhradit, a jednak musí takové tvrzení řádně doložit. Ze stěžovatelem tvrzených skutečností a z předložených podkladů však nelze seznat, že by splňoval podmínku nedostatku prostředků. Soud nemá povinnost za účastníka řízení vyhledávat další skutečnosti, které mají jeho nedostatek prostředků k uhrazení soudního poplatku dokládat. Jak již bylo výše naznačeno, podstatou osvobození od soudních poplatků, jakož i oprávnění žádat o ustanovení zástupce na náklady státu, je ochrana účastníka proti negativním dopadům do jeho ústavně zaručeného práva na soudní ochranu a na přístup k soudu. Smyslem tohoto institutu však není kompenzovat navrhovateli diskomfort způsobený jistou finanční zátěží spojenou se soudním řízením. Nejvyšší správní soud neshledal, že by stěžovateli jeho majetkové poměry jakkoli bránily v přístupu k soudu. Skutečnost, že proti žalované vede mnoho, jak sám uvádí, nákladných řízení, z nichž ale většina nemá charakter sporů skutečně se dotýkajících jeho životní sféry, nemůže mít vliv na posouzení stěžovatelovy majetkové situace a jeho nutných výdajů.

Pokud jde o druhý krajským soudem posuzovaný důvod, ten již za dané situace (majetkové poměry žalobce jsou z pohledu schopnosti uhradit soudní poplatky dostatečné) není pro posouzení věci rozhodný. Nicméně i pro případ, že by žalobce potřebnými prostředky nedisponoval, lze nad rámec potřebného odůvodnění poznamenat, že právní úprava podmínek pro osvobození od soudních poplatků pamatuje rovněž na situace, kdy uplatňování nebo bránění práva před soudem nese znaky svévole. K podmínkám, za nichž soud může žadateli upřít osvobození od soudního poplatku v kontextu uvedených právních úprav, zaujal již názor i Nejvyšší správní soud, a to v rozsudku ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, v němž uvedl: *„Nejvyšší správní soud předně uvádí, že zneužívání dobrodiní osvobození od soudních poplatků je nepochybně důvodem způsobilým legitimizovat odklon od dosavadní rozhodovací praxe. Má-li soud v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 o. s. ř. výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě „svévolného uplatňování práva“, úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu. Usnesení, kterým městský soud nevyhoví žádosti o osvobození od soudních poplatků v případě evidentního zneužívání práva na přístup k soudu, nemůže být s posledně jmenovaným právem účastníka řízení v rozporu.“*

V nyní posuzované věci Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že stěžovatel nemohl být osvobozen od soudního poplatku pro řízení před krajským soudem již proto, že nesplnil základní podmínku spočívající v prokázání, že pro uhrazení soudních poplatků nedisponuje dostatečnými prostředky. Pokud stěžovateli záleží na vedení řízení o předmětné žalobě, je na něm, aby si opatřil finanční prostředky na zaplacení soudního poplatku (obdobně např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 4. 2014, č. j. 6 As 34/2014 - 11).

Namítá-li dále stěžovatel, že v jiné věci jej krajský soud od soudního poplatku osvobodil, nutno uvést, že sám stěžovatel tvrdí, že se v předmětné věci jednalo o jeho první žalobu. Nyní měl nyní krajský soud při rozhodování o stěžovatelově žádosti vlastní, aktuální informace, jež svědčí o jeho dostatečné majetkové situaci. Tato námitka stěžovatele tak není důvodná.

Pokud stěžovatel nesouhlasí, že by jeho návrhy nemohly být zjevně úspěšné, Nejvyšší správní soud konstatuje, že zjevná neúspěšnost stěžovatelova návrhu nebyla krajským soudem posuzována a nebyla ani důvodem pro nepřiznání požadovaného osvobození od soudních poplatků. Této námitce tedy Nejvyšší správní soud taktéž nemohl přisvědčit.

S ohledem na výše uvedené Nejvyšší správní soud konstatuje, že krajský soud dospěl k správnému závěru, nepřiznal-li stěžovateli osvobození od soudních poplatků.

Jelikož tak u stěžovatele nebyl naplněn předpoklad, aby byl osvobozen od soudního poplatku, nemohl mu být ustanoven ani zástupce z řad advokátů. Vedle toho se zdejší soud

pokračování

ztotožnil též se závěrem krajského soudu o tom, že u stěžovatele by nebyla naplněna ani druhá podmínka podle § 35 odst. 8 s. ř. s., tj. potřeba ochrany jeho práv. V řízení o žalobě není zastoupení advokátem povinné. Nejvyššímu správnímu soudu se jak v nynějším řízení, tak na základě stěžovatelem podané žaloby, jeví, že se v problematice žádostí o informace podle informačního zákona orientuje, na soudy obrací podáními popisujícími podstatu věci a obsahujícími náležitou argumentaci. Je tedy patrné, že stěžovatel je schopen bránit svá práva sám.

III. Závěr a náklady řízení

Nejvyšší správní soud neshledal, že by v daném případě byl naplněn jakýkoliv kasační důvod. S posouzením a postupem krajského soudu se Nejvyšší správní soud ztotožnil, a proto kasační stížnost stěžovatele ve smyslu § 110 odst. 1 in fine s. ř. s. zamítl.

O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud ve smyslu § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s ustanovením § 120 s. ř. s. tak, že vzhledem k tomu, že stěžovatel neměl ve věci úspěch a žalované žádné důvodně vynaložené náklady řízení nad rámec její běžné činnosti nevznikly, žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 1. dubna 2015

JUDr. Petr Průcha
předseda senátu